

Belényesi Emese[✦], Sasvári Péter[✦]

Tudományos előmenetel a katonai pályán A nemzetközi folyóiratlisták változásainak hatásvizsgálata

DOI 10.17047/HADTUD.2023.33.4.86

A tudományos előmenetelre a katonai pályán – számos más tényező mellett – a nemzetközi folyóiratlisták változásai is hatást gyakorolnak. Mivel az egyéneknek ezekre nincs közvetlen befolyása, érdemes felkészülni rá, és olyan publikációs stratégiát kidolgozni, amely egyfelől a folyóiratok tudatos megválasztását jelenti, másfelől a kutatási és publikációs módszerek nemzetközi sztenderdeknek való megfeleltetését, amely lehetővé teszi az ún. kvartilis lapokban történő megjelenést. Tanulmányunkban áttekintjük a tudományos előmenetel kérdéseit katonai területen, a tudományos teljesítmény értékelését az akadémiai pályán, majd a nemzetközi publikációs listákon belül, a Magyar Tudományos Akadémia IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya, Hadtudományi Bizottságának folyóiratlistáját. Ezután statisztikai módszerekkel megvizsgáljuk a nemzetközi publikációs lista változásának feltételezett hatását a tudományos teljesítményre és az előmenetelre. Ennek oka, hogy egy-egy felülvizsgálat után egyes cikkek felkerülnek, mások azonban lekerülnek a nemzetközi listáról, ami befolyásolja a tudományos teljesítmény értékelését. Végül a vizsgálati eredmények alapján javaslatokat fogalmazunk meg az egyének és az intézmények számára egy tudatosabb publikációs gyakorlat kialakítására.

KULCSSZAVAK: tudánymetria, hadtudomány, nemzetközi folyóiratok, Magyar Tudományos Akadémia, Scopus

Academic Progress in the Military an Impact Analysis of Changes in International Journal Lists

Academic progress in the military is influenced by changes in international journal lists, among many other factors. As individuals have no direct influence on these, it is worth preparing for them and developing a publication strategy that involves both a conscious choice of journals and the compliance of research and publication methods with international standards

✦ Nemzeti Közszolgálati Egyetem, egyetemi docens, Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar – University of Public Service, Faculty of Public Governance and International Studies, associate professor, E-mail: Belenyesi.Emese@uni-nke.hu; <https://orcid.org/0000-0002-4865-6629>

✦ Nemzeti Közszolgálati Egyetem, egyetemi docens, Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar, Miskolci Egyetem, Gépészmérnöki és Informatikai Kar – University of Public Service, Faculty of Public Governance and International Studies, University of Miskolc, Faculty of Mechanical Engineering and Informatics, associate professor, E-mail: Sasvari.Peter@uni-nke.hu; <https://orcid.org/0000-0002-4031-4843>

that allow publication in the so-called quartile journals. In our study, we will review the issues of academic progress in the military field, the evaluation of academic performance in the academic field, and then the list of journals of the Committee on Military Science within the international publication lists. We then use statistical methods to examine the presumed impact of changes in the international publication list on academic performance and progress. This is because after a revision, some articles are added and others are removed from the international list, which affects the assessment of scientific performance. Finally, based on the results of the study, we make recommendations for individuals and institutions to develop more conscious publication practices.

KEYWORDS: scientometrics, military science, international journals, Hungarian Academy of Sciences, Scopus

Bevezetés

Sokféle karrierút lehetséges a katonai pályán, ezek egyike a tudományos előmenetel. Mint bármely más tudományágban, itt is érvényesülnek az általános előmeneteli szabályok, kérdés azonban, hogy léteznek-e más befolyásoló tényezők is. Jelen tanulmány ennek áttekintésére, illetve a Magyar Tudományos Akadémia (a továbbiakban MTA) IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya (a továbbiakban IX. Osztály) Hadtudományi Bizottságának (a továbbiakban HTB) 2017-es – IX. osztály által korábban 2017. októbertől elfogadott – és 2023-as – IX. osztály által jelenleg 2023. júniustól érvényes – nemzetközi listájának statisztikai vizsgálatára vállalkozik, azzal a céllal, hogy felhívja az érintettek figyelmét a változások hatására a tudományos előmenetelt illetően.

A tudományos előmenetelt tekintve az *első kérdés*, hogy honnan érkeznek katonai tudományos pályára a jelentkezők: katonai vagy civil végzettséggel rendelkeznek, illetve katonai vagy civil pályáról érkeznek? A gyakorlat azt mutatja, hogy elsősorban katonai pályáról történnek a jelentkezések, de a jogtudomány, a biztonságpolitika és a történelemtudomány terén gyakori a civil személyek megjelenése is (ilyen például a Stratégiai Védelmi Kutatóintézet). *Érdeklenség*: a katonaegészségügyi gyakorlatban dolgozó orvosok egy része nem az orvostudomány területén, hanem a hadtudományban szerzett fokozatot, és tölt be vezetői vagy magasabb szakmai beosztás(oka)t, illetve végez tudományos tevékenységet.

A *második kérdés*, hogy hol képzik a tudományos pályára lépőket: a Hadtudományi Doktori Iskolában, a Katonai Műszaki Doktori Iskolában, esetleg más doktori iskolákban is? Az előzményeket tekintve a katonai felsőoktatás 1967-től főiskolai szinten már teljes mértékben beilleszkedett a hazai felsőoktatásba. Ezt követően a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia fokozatosan egyetemi szintű oktatásra tért át, majd elindította a doktori képzést, és az első PhD-fokozatot 1997-ben ítélte oda. A felsőfokú képzés letéteményesévé ez az intézmény vált, amely a hadtudomány kutatásában, művelésében elért eredményeinek elismeréseként az 1985. évi I. törvény értelmében egyetemi rangot kapott. Tehát a hazai egyetemi rendszerbe teljes mértékben illeszkedően a katonai oktatási rendszeren belüli tudományos pályafutás innen datálható. A Nemzeti Közszolgálati Egyetem létrehozásáról a Kormány 1278/2010. (XII. 15.) sz. határozatában döntött, létrejöttéről a 2011. évi XXXVI. törvény rendelkezik. Ennek értelmében 2012. január 1-jén megalakult a Nemzeti Közszolgálati Egyetem, ezen belül a Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar jogfolytonosként működte a két akkreditált doktori iskolát: Hadtudományi, továbbá a Katonai Műszaki

Doktori Iskolát. A kutatási irányokat meghatározza, hogy a Magyar Honvédség (a továbbiakban MH) Szervezeti és Működési Szabályzata is tartalmaz tudományos kutatásra vonatkozó elemeket, mivel alapvetően a Honvédelmi Minisztérium (a továbbiakban HM) felelőssége az MH kutatási stratégiájának, irányainak meghatározása, a folyamatok irányítása. A HM éves beiskolázási terve alapján határozzák meg, hogy – hivatalból – évente hány tiszt jelentkezhetsen a Nemzeti Közszerológati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kara (a továbbiakban NKE HHK) doktori iskoláiba doktorandusz hallgatónak. A HM javasolt kutatási témajegyzéket küld meg az NKE HHK doktori iskolái részére, amely azt is előrevetíti, hogy az általa beiskolázottak elsősorban a javasolt témákban kutathatnak (természetesen a doktori iskolák ettől eltérő, egyedi témákat is befogadhatnak). Ezenkívül, más egyetemeken is doktorálhatnak katonák, de ez kevésbé jellemző. Napjainkban az Óbudai Egyetemen is megjelennek ún. katonai témák, ami elsősorban annak köszönhető, hogy a 2010-es katonai képzési átalakítás során megszűnt mérnöki szakok, az oktatókkal együtt, átkerültek abba az intézménybe, így ott megteremtődött a feltétele a katonai műszaki témákban történő kutatásnak és a doktori fokozatszerzésnek. Ugyanakkor civil területeken (például meteorológus, orvos, jogász, mérnök stb.) kutatók civil egyetemeken is doktorálhatnak, de ez elenyésző, és a HM-támogatás is árnyaltabb. Inkább az a jellemző, hogy a polgári végzettséggel rendelkezők amennyiben katonai aspektusokat társítanak a témához, az NKE HHK doktori iskoláiban védik meg disszertációjukat (több esetben még az orvosok is), és a későbbiekben is katonai kutatási témákban publikálnak. *Érdeklőség:* a 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról 115. § (1) kimondja, hogy: „A katonai felsőoktatási intézmények felett a honvédelmi miniszter, a rendészeti felsőoktatási intézmény felett a belügyminiszter közvetlen felügyeletet gyakorol. E jogkörének gyakorlása során előterjesztést tesz „a) az oktatók, illetve az intézményi vezetők kinevezésének és jogállásának törvényi szabályozására; b) a hallgatók jogállásának, a számukra nyújtott támogatások és az általuk fizetett tandíjak törvényi szabályozására. (2) A honvédelmi, illetőleg a belügyminiszter külön szabályozza a felsőoktatási intézményben működő szervezeti egységek létesítésének és működésének rendjét. Ezt jogszabályi szinten miniszteri rendeletben teszi meg.”¹

A harmadik kérdés, hogy miként alakul a tudományos fokozatosok karrierje a fokozat megszerzése után, illetve milyen intézményekben tölthetnek be tudományos (oktatói, kutatói) munkaköröket: az NKE HHK-n vagy más katonai kutatóhelyen is? Elsősorban az NKE HHK-n, illetve a Honvéd Tudományos Kutatóhelyen (bár annak szervezete éppen átalakulóban van) töltenek be ilyen jellegű munkaköröket, de kisebb számban a katonai kutatóhelyeken is, ott azonban nem feltétlenül elvárás a tudományos fokozat megszerzése (a magyar honvédelem rendszerében és szervezeteiben nincs tudományos végzettséghez köthető beosztás). Az eddigi tapasztalat az, hogy aki katonaként doktorál és pályafutását nem az egyetemen folytatja, vagy eleve nem oktatóként kezdi a doktori képzését, a cím megszerzését követően eltávolodik a tudományos közösségtől, a publikációs aktivitása leépül, mert a napi feladatok elveszik az energiát ettől; de természetesen akadnak kivételek is.

1 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról.

Például aki a Magyar Hadtudományi Társaság aktív tagja lesz, vagy a Magyar Honvédség tudományos kutatással kapcsolatos szervezetében teljesít szolgálatot, tovább építi kutatói karrierjét, de ez elenyésző arány, a tudományos előmenetel inkább az egyetemi oktatókra lesz jellemző. *Érdekesség:* jelentős tudományos eredményeket és MTA doktori címet mind a hadtörténelem területén (például M. Szabó Miklós és Csikány Tamás), mind a műszaki területen (például Padányi József és Kovács László) érték el katonák.

A *negyedik kérdés*, hogy milyen szabályozás, követelmények vonatkoznak a tudományos előmenetelre: a szokásos akadémiai vagy ezen kívül más is? A beiskolázás konkrét elemei mellett nem igazán áll rendelkezésre olyan szabályozó, amely konkretizálná egy katona tudományos pályafutásának feltételeit. Az általános előmeneteli szabályok, követelmények valójában csak az NKE HHK-n jelennek meg (vagy az egyetemről távozó, már tudományos fokozattal [esetleg címmel] rendelkezők esetében). *Érdekesség:* a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény 105. § (2) rendelkezése a korábban szerzett és egyéb címekről lehetővé teszi, hogy hazai egyetemi doktori (PhD) fokozatként honosíthatja a külföldön szerzett tudományos fokozatot akkor, ha a tudományos fokozat megszerzésének követelményei megfelelnek vagy kiegészítő feltételek előírásával megfeleltethetők a doktori (PhD-) fokozat megszerzéséhez előírt követelményeknek. Az MH esetében a korábbi szabályzás szerint is működött ez a gyakorlat. Elsősorban a korábbi Szovjetunióban végzett katonák éltek ezzel a lehetőséggel, de a többi szocialista ország esetében is előfordult ilyen gyakorlat.

Tudományos teljesítmény értékelése az akadémiai pályán

Az akadémiai pályán a *tudományos karrier kritériumai* három nagyobb tevékenységi kört fednek le: az *oktatást*, a *kutatást* és a *tudományos közéleti tevékenységet*. Ennek megfelelően, az előmeneteli követelmények általában három pillér mentén csoportosulnak.

Az első pillér az oktatási tevékenységeket méri, ideértve az oktatás-fejlesztési és a tehetséggondozási feladatokat is. A második, a ma egyre hangsúlyosabbá váló kutatási pillér a tudományos tevékenység mérésére fókuszál, főként a közlemény, és az arra érkező hivatkozások mennyiségi és minőségi paramétereit mérve.² A harmadik pillérben a tudományos közéleti szerepvállalások kapnak helyet, mint a szervezeti tagságok, szervezési feladatok, valamint egyéb tisztségek és kitüntetések.

A *teljesítményértékelés* ún. hard, azaz kvantitatív oldalát a képesítések, az oktatott órák száma, a tudományos publikációk és az egyes egyetemi és tudományos szervezetekben való szerepvállalás mértéke együtt határozzák meg.³ Magyarországon az úgynevezett „soklépcsős” formalizált előmeneteli rendszer terjedt el, amely pontosan meghatározza, hogy milyen követelmények mentén nyerhető el az MTA doktori cím és az egyetemi tanári kinevezés.⁴ Ezen lépcsők a PhD-fokozat megszerzését követően a habilitáció, majd az egyetemi tanári cím. Emellett létezik egy másik – a Magyar

2 Tien 2008.

3 Fletcher 2001.

4 Sasvári 2022.

Tudományos Akadémia által odaítélt – tudományos előmeneteli rendszer is, ennek fokai az MTA kandidátusi cím (ez 1993 óta már nem releváns), az MTA doktora cím (DSc), majd az akadémikusi – levelező vagy rendes – tagság. Az MTA doktora cím eléréséhez habitusvizsgálatra van szükség. Ennek legfontosabb része a tudományos publikációk és az azokra érkezett független hivatkozások pontszerű értékelése. A pontszerű értékelés függ az adott közlemény terjedelmétől és típusától, a társszerzők számától és az MTA tudományos bizottságától.⁵

A tudományos teljesítmény értékelésével a *tudománymetria* foglalkozik. Az előmenetel szempontjából rendkívül fontosak a tudományometriai mérőszámok: a publikációs darabszám, a citációs index, a frissességi mutató, a Hirsch-index és azon folyóiratok impaktfaktora, amelyben megjelennek a tudományos cikkek.⁶ Egy felsőoktatási intézmény minőségi megítélésében kiemelt szerepe van a tudományometriai mutatóknak és az oktatói, kutatói minőségnek. A magyar tisztképzés a katonai felsőoktatásban, az NKE HHK-n működik, így a minőségi követelmények teljesítése alapvető kötelezettség.⁷ A HTB határozata a mértékadó folyóiratok listájával kapcsolatos feladatokról definiálja a folyóiratokkal szemben támasztott követelményeket. A mértékadó folyóiratok listáját a HTB évenként felülvizsgálja, szükség esetén pontosítja, továbbá a felvett periodikákat A-tól D-ig kategorizálja. A határozat tételesen felsorolja a hadtudományi és a szoros értelemben vett határterületi folyóiratokat. A HTB csakis minőségi követelmények alapján osztályozza a mértékadó periodikákat. Ennek értelmében – figyelembe véve az MTA vonatkozó előírásait – A, B, C és D kategóriás orgánumok léteznek, amelyek elvileg nem rangsort jelentenek, azonban de facto egy A kategóriás folyóiratban megjelenő publikáció magasabb értékkel bír, mint a B-s, a C-s, illetve a D-s.⁸

A nemzetközi folyóiratlisták változásainak hatását vizsgálva a katonai tudományos előmenetel szempontjából, a következőkben elvégezzük a Magyar Tudományos Akadémia IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya, Hadtudományi Bizottságának 2017-es és 2023-as nemzetközi listájának statisztikai elemzését, azzal a céllal, hogy megállapítsuk a tudományos és doktori bizottságok által közzétett folyóiratlistákat milyen szempontok alapján sorolták be A, B, C és D kategóriákba, és ez a besorolás hogyan változik a nemzetközi listák MTA általi felülvizsgálata során. (Jelen tanulmány írásának idején, a 2017. évben közzétett listák felülvizsgálata a 2022. év során megtörtént, és 2023. június 1-jétől hatályba lép.)

Az Útmutató az MTA tudományos bizottságai elnökeinek a habitusvizsgálatokhoz I. Melléklete (Útmutató a doktori habitusvizsgálatok tudományometriai adatainak eléréséről) tartalmazza a minimum pontokat, amelyből kiolvasható, hogy az összes tudományos publikáció és az azokra érkezett hivatkozások pontjainak közel fele hazai és nemzetközi listás folyóiratokból kell, hogy érkezzen. Ezen belül a nemzetközi listás cikkek esetén, minimális pontelvárást fogalmaztak meg publikálás tekintetében.

5 Sasvári, Bakacsi, Urbanovics, 2021.

6 Gócze 2016.

7 Pohl, Jobbágy 2020.

8 Gócze 2015.

A szakirodalom elemzése alapján, a társadalomtudománnyal foglalkozó kutatók publikációs stratégiájáról elmondható, hogy:

- a nemzetközi cikkek esetén az adott típushoz tartozó minimális pont elérése, a *kielégítő megoldás* megtalálása,
- míg a hazai listás cikkek esetén a minél több cikk írása, lehetőleg kevés társszerzővel, a pontok *maximalizációja* a prioritás a pontozott folyóiratok esetén.⁹

Az eltérő publikációs stratégia mögött az eltérő nehézségű publikációs tevékenység rejlik, vagyis jóval nehezebb adott nemzetközi listás közleményt írni, mint hazait. Ezért rendkívül fontos, hogy a nemzetközi lista hogyan változik.

Alapvetően két kérdésre keressük a választ: (1) Milyen átfedés van az MTA nemzetközi listás folyóiratainak A, B, C és D besorolása, és a Scopus adataira épülő indexált folyóiratok (Q-s) között, és ebben a viszonyban milyen irányú változások történtek a 2023-as felülvizsgálat esetében. (2) Ez a változás hogyan érinti a katonai tudományos területen doktori előmeneteli cselekményt végző kutatókat, egyáltalán a nemzetközi folyóiratlisták megváltozásával történt-e az egyéni előmenetelre kiható jelentősebb változás, és ha igen, akkor annak milyen hatásai vannak a kutatói életpályákra, azok tervezhetőségére?

Ugyanakkor törekszünk a 2017-es és 2023-as folyóiratlisták irányváltozásainak kimutatására, kiemelve azokat a pozitív és negatív tendenciákat, amelyek jelentősen hozzájárulhatnak intézményi teljesítményértékeléshez és a doktori cselekményre készülő kutatók egyéni érdekeihez az előmenetel során. A fentiek alapján javaslatokat fogalmazunk meg a publikációs irányokra, amelyek a kutatói életpálya tervezhetőségét segítik.

Nemzetközi publikációs listák – a Hadtudományi Bizottság folyóiratlistája

Az MTA IX. Osztálya doktori pályázatok értékelése során csak nemzetközi nyilvántartásba vett, ISSN-számmal (International Standard Serial Number) rendelkező tudományos nemzetközi és hazai szakfolyóiratokban megjelent cikkek számítanak. Az MTA doktora tudományos cím megszerzéséért indított eljárásban testületként jár el az MTA IX. Osztály és tudományos bizottságai, amelyek a következők:

- Állam- és Jogtudományi Bizottság (ÁJB),
- Gazdaságtudományi Doktori Bizottság (GMB),
- Hadtudományi Bizottság (HTB),
- Politikatudományi Bizottság (PTB),
- Regionális Tudományok Bizottsága (RegTB),
- Szociológiai Tudományos Bizottság (SZOC),
- Nemzetközi és Fejldéstanulmányok Doktori Bizottság (NFDB),
- a demográfiát érintő ügyekben a Szociológiai Tudományos Bizottság vagy a Gazdaságtudományi Doktori Bizottság a Demográfiai Osztályközi Állandó Bizottság (DEM) doktor tagjaival kiegészítve dönt.

9 Sasvári et al. 2022b.

A HTB folyóiratlistája annak szakmai és nemzetközi ismertsége alapján két területet különböztet meg: a nemzetközi és a hazai folyóiratokat, amelyeket négy (A, B, C, D) kategóriába sorol.¹⁰ A nemzetközi folyóiratlisták minőségi jellemzéséhez a két ismert citációs adatbázisrendszer, a Scopus és a Web of Science (WoS) használható megbízhatóan. Ezek az adatbázisok – ahogy számos tanulmány bizonyítja –, elsősorban angol nyelvű folyóiratokat rangsorolnak.¹¹

A Scopus az Elsevier kiadó fizetős absztrakt és hivatkozási adatbázisa, amelyet 2004-ben indítottak el. Mindenekelőtt folyóiratokat, könyveket, konferencia-előadásokat és szabadalmakat gyűjt össze, és ezekhez hoz létre hivatkozási és absztrakt adatbázist. A Scopus szerint több mint 25 000 lektorált folyóiratból több, mint 75 millió cikk bibliográfiai adatait és kivonatait tartalmazza. A Scopus több mint 7000 nemzetközi kiadó publikációit veszi figyelembe, és 1,7 milliárd idézetet térképez fel a dokumentumok között.

A Scopus esetében elmondható, hogy az adatok feltöltése automatikusan történik meghatározott folyóiratcikk, könyv, könyvrészlet és konferenciaközlemény esetén, a szerzőnek csak javítási lehetősége van. A tudományos kiadók termékeiket komplex minőségbiztosítás keretében tudják indexáltatni a citációs adatbázisban, majd adott termék (például folyóirat) tudományos hatása (közlemények és a közleményekre érkező hivatkozások száma) határozza meg a minősítést.¹²

A Scopus adataira épülő Scimago Journal & Country Rank (Scimagojr) ingyenesen elérhető rendszerben az indexált folyóiratokat kvartilisekbe osztják (Q). A felső kvartilise (Q1; top 25%) tartozó folyóiratok a legértékesebbek mind az intézményi, mind az egyéni teljesítménymérés során. Ezt követik a Q2 (25–50%), a Q3 (50–75%) és a Q4 (utolsó 25%) kategóriás folyóiratok. Adott folyóirat több tudományterületen és tudományágban is indexált lehet, a minőségi besorolása pedig eltérhet. Általában elmondhatjuk, hogy adott tudományterület vezető lapjai tartoznak a Q1-es kategóriába.

A nemzetközi publikációs lista változásának feltételezett hatása az MTA GJO esetén

Az MTA IX. Osztály a doktori eljárásra vonatkozó nemzetközi folyóirat követelményei 2023. június 1-től megváltoztak.¹³

Nemzetközi lista:

- ÁJB esetén az 1080 darab folyóiratból 89%-ban (2017-es listán 28% volt),
- GMB-nél 2599 darab folyóiratából 90%-ban (a maradék 10%-a Web of Science által indexált!) (84% volt),
- HTB esetén 91 darabról 67%-ban (29% volt),
- NFDB-nél 1481 darabról 92%-ban (a maradék 8% Web of Science által indexált) (75% volt),
- PTB esetén 1427 folyóiratából 100%-ban (75% volt),
- RegTB-nél 311 darab lapjából 95%-ban (72% volt),

10 Druzsín 2020.

11 Sasvári et al. 2017.

12 Sasvári 2022.

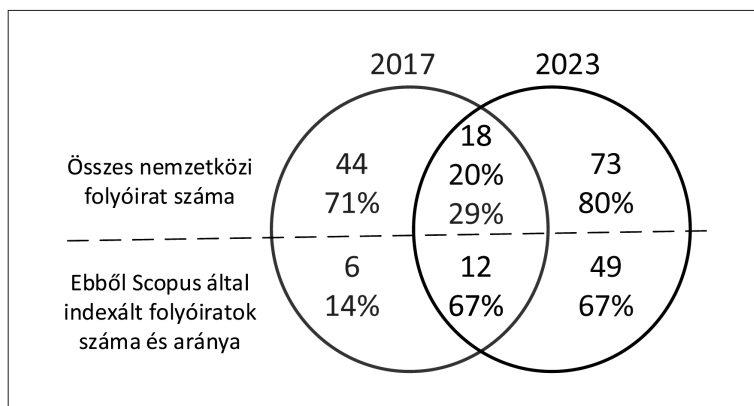
13 Az osztály által elfogadott (2023. június 1-től) folyóiratlisták, 2023.

- SZOC esetén 1403 darab folyóiratból 100%-ban (97% volt),
- DEM-nél 200 darab lapjából 100%-ban (80% volt).

Scopus által indexált folyóiratok jelentek meg az MTA Doktori követelményekhez kapcsolódóan. „[L]egalább kettő egyedüli, vagy első, illetve utolsó szerzőként jegyzett lektorált publikációval, amelyek az MTA nemzetközi listás A vagy B kategóriás folyóirataiban jelentek meg idegen nyelven” – Egyetemi Tanári Pályázat, Értékelő Lap. A nemzetközi lista változása kihat – az MTA doktori habitusvizsgálat mellett a hadtudomány területén az egyetemi tanári pályázatokra, mivel a nemzetközi A és B kategóriás folyóiratok közül kikerültek a Scopus által nem indexált folyóiratok. Így azok a pályázók, akik olyan folyóiratokba írtak korábban, amelyek 2017-es lista alapján nemzetközi A és B kategóriába voltak sorolva, de nem Scopus által indexáltak, azok az MTMT 2023-as aktualizálásánál a teljesítményük a nemzetközi A és B (de C és D kategóriánál is) esetenként számszakilag csökkennek, extrém esetben kinullázódhatnak.

A statisztikai vizsgálat eredményei

A 2017-es HTB nemzetközi listából 18 darab (29%) folyóirat maradt a listán, a többi lekerült róla (71%). A lekerült 44 folyóirat közül 6 (14%), a felkerült 73 esetén pedig 49 (67%) Scopus által indexált folyóiratot találunk. (1. ábra)

1. ábra.

Az Magyar Tudományos Akadémia, IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztály, Hadtudományi Bizottság 2017-es és 2023 folyóiratainak összevetése

(Forrás: Saját szerkesztés)

A 2017-es folyóiratok besorolása is megváltozott, az A kategóriás lapok 25%-a, B esetén 73%-a, C-nél 67%-ban és D-nél 84%-ban lekerültek a listáról. (1. táblázat)

1. táblázat.

A HTB 2017-es és 2023-as nemzetközi folyóirat listájának összevetése

(Forrás: Saját szerkesztés az MTMT alapján)

Kategóriák (folyóiratok száma)	A_2023	B_2023	C_2023	D_2023	Nincs a 2023-as listán I.	Össze- sítőe	Lekerült folyóiratok aránya I./II.
A_2017	2	0	1	0	1	4	25%
B_2017	0	4	0	0	11	15	73%
C_2017	2		3	3	16	24	67%
D_2017	0	2	1	0	16	19	84%
Összesítve	4	6	5	3	44	62	71%

A 2017-es nemzetközi listás folyóiratokban megjelent folyóiratcikkek átlagosan 50%-a lekerül az MTMT szakterületi táblázatairól abban az esetben, ha aktiválják a HTB 2023-as listáját. (2. táblázat)

2. táblázat.

Minta a szakterületi táblázatra, amelynek első részletező sora megváltozik a bevezetésre kerülő 2023-as nemzetközi lista miatt

(Forrás: Saját szerkesztés az MTMT alapján)

MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya				
Közleménytípusok	Száma	Hivatkozások		
Teljes tudományos közlemények	Összes	Részletezve	Független hivatkozások száma	Összes
I. Tudományos folyóiratcikk	98	—	96	102
a IX. Osztály nemzetközi listás folyóirataiban	—	26	17	17
a IX. Osztály hazai listás folyóirataiban	—	54	74	80
egyéb tudományos folyóiratban idegen nyelven	—	17	3	3
egyéb tudományos folyóiratban magyar nyelven	—	1	2	2

2017-ben A kategóriás lapok esetén a folyóiratokban megjelent cikkek száma átlagosan 6%-kal, B kategória esetén 48%-kal, C-nél 52%-kal és D-nél 68%-kal lesz kevesebb a szerzőknél. (3. táblázat)

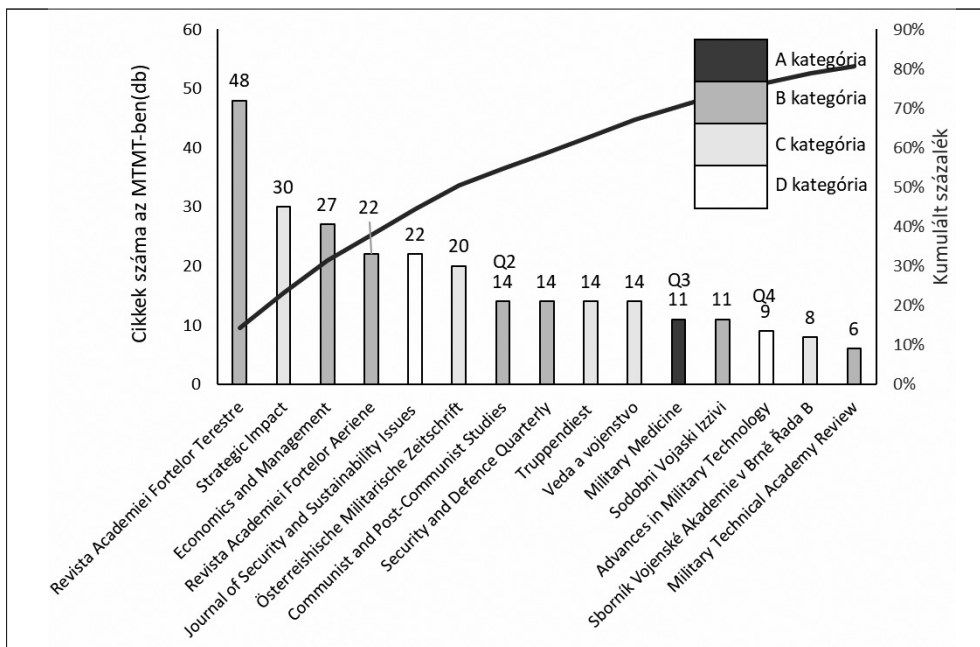
3. táblázat.

A HTB 2017-es és 2023-as nemzetközi folyóiratlistájának összevetése az ott megjelent közlemények alapján

(Forrás: Saját szerkesztés az MTMT alapján)

Kategóriák (folyóiratcikkek száma)	A_2023	B_2023	C_2023	D_2023	Nincs a 2023-as listán I.	II.	Lekerült folyóiratcikkek aránya I./II.
A_2017	5	0	11	0	1	17	6%
B_2017	0	84	0	0	78	162	48%
C_2017	3	0	18	30	55	106	52%
D_2017	0	13	3	0	34	50	68%
Összesítve	8	97	32	30	168	335	50%

A 2017-es nemzetközi lista 62 folyóirata közül 22-ben (35%) egyetlenegy magyar szerzőjű cikk sem jelent meg. A megjelent 335 cikk 80%-a 15 folyóiratban található. A 15 folyóirat közül 1 nemzetközi A kategóriás, 7 B, 5 C és 2 D kategóriás volt a 2017-es lista alapján. Scopus által indexált folyóiratot csak hármat találhatunk a leggyakoribb lapok között. (2. ábra)

2. ábra.

A leginkább preferált folyóiratok neve és az ott megjelent közlemények száma a 2017-es lista alapján (Forrás: Saját szerkesztés az MTMT és Scimagojr alapján)

A 2023-as HTB nemzetközi lista a 91 folyóirata közül 73 darab új a listán. A legtöbb új folyóirat a D kategóriában figyelhető meg (29 darab). (4. táblázat)

4. táblázat.

Az HTB 2017-es és 2023-as nemzetközi folyóirat listájának összevetése

(Forrás: Saját szerkesztés az MTMT alapján)

Kategóriák (folyóiratok száma)	A_2017	B_2017	C_2017	D_2017	Nincs a 2017-es listán I.	Össze- sítve	Felkerült folyóiratok aránya I./II.
A_2023	2	0	2	0	8	12	67%
B_2023	0	4	0	2	12	18	67%
C_2023	1	0	3	1	24	29	83%
D_2023	0	0	3	0	29	32	91%
Összesítve	3	4	8	3	73	91	80%

A 2023-as lista folyóirataiban 348 darab cikk található 2023. májusi lekérdezés alapján. Ebből 181 (52%) olyan cikk, amely a 2017-es lista alapján nem szerepelt, illetve nem játszott szerepet hadtudomány területén. (5. táblázat)

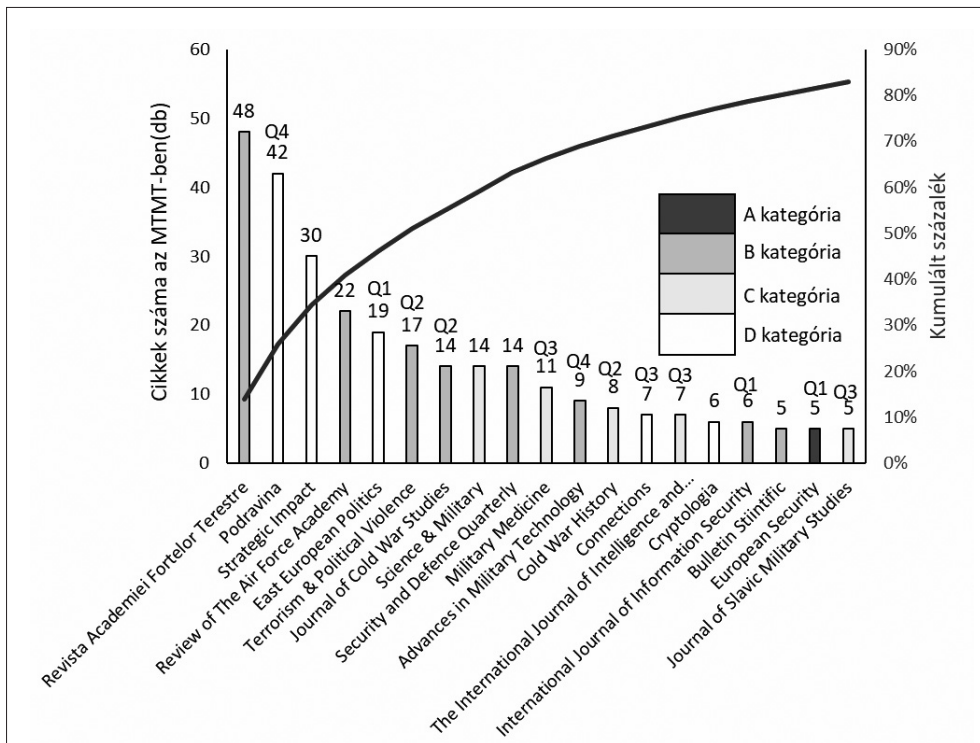
5. táblázat.

A HTB 2023-as és 2017-es nemzetközi folyóirat listájának összevetése az ott megjelent közlemények alapján

(Forrás: Saját szerkesztés az MTMT alapján)

Kategóriák (folyóiratcikkek száma)	A_2017	B_2017	C_2017	D_2017	Nincs a 2017-es listán I.	Össze- sítve	Felkerült cikkek aránya I./II.
A_2023	5	0	3	0	30	38	79%
B_2023	0	84	0	13	50	147	34%
C_2023	11	0	18	3	35	67	52%
D_2023	0	0	30	0	66	96	69%
Összesítve	16	84	51	16	181	348	52%

A cikkek 80%-a 19 folyóiratban jelent meg. A 19 folyóirat közül 2 nemzetközi A kategóriás, 8 B, 5 C, míg 4 folyóirat D besorolású; 12 pedig Scopus által indexált. Folyóiratok 41%-ában (37 darab) még soha nem írt magyar szerző az MTMT szerint. (3. ábra)

3. ábra.

A leginkább preferált folyóiratok neve és az ott megjelent közlemények száma a 2023-as lista alapján (Forrás: Saját szerkesztés az MTMT és Scimagojr alapján)

A 2023-as nemzetközi lista esetén megfigyelhető, hogy a legtöbb esetben a A kategória a Q1-es, a B a Q2-es, a C a Q3-as és a D a Q4-es besorolásnak feleltethető meg. (6. táblázat)

6. táblázat.

Kategóriák és kvartilisek összevetése a 2023-as nemzetközi lista esetén (Forrás: Saját szerkesztés az MTMT és Scimagojr alapján)

Kategória/ Kvartilis	Q1	Q2	Q3	Q4	Nem indexált	Össze- sítve
A	10	1	0	0	1	12
B	4	5	3	1	5	18
C	2	4	11	3	9	29
D	0	2	7	8	15	32
Összesítve	16	12	21	12	30	91

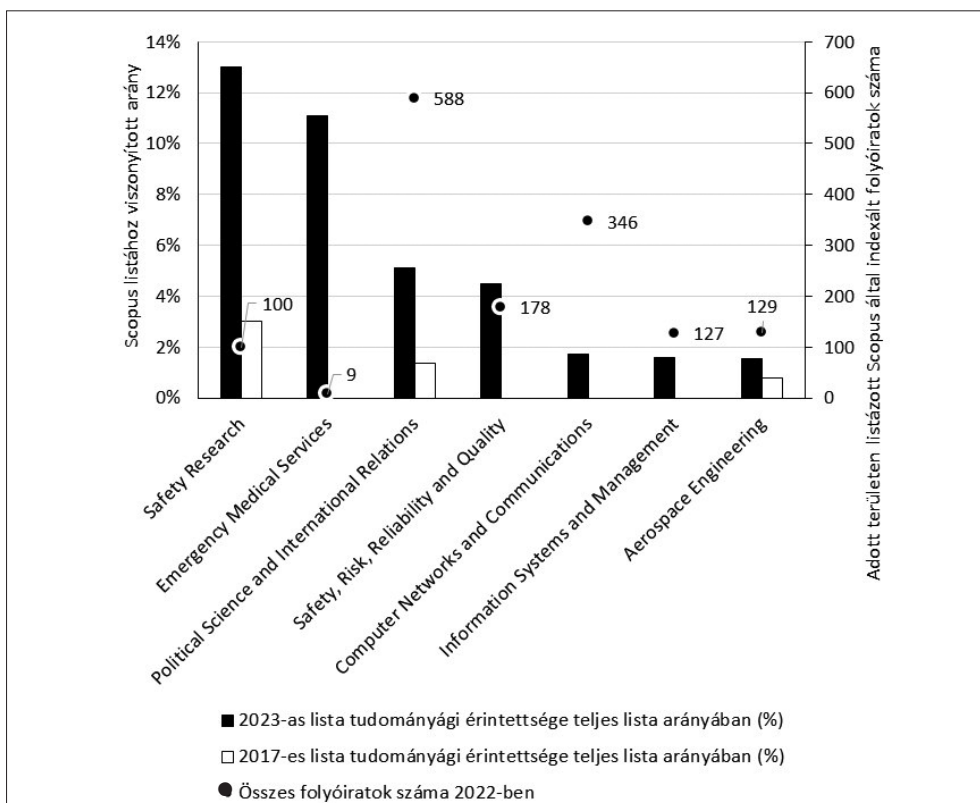
A 2023-as lista 61 indexált folyóirata közül (a melléklet 7. táblázata)

- 30 darab Political Science and International Relations,
- 13 Safety Research,
- 13 History,
- 11 Sociology and Political Science,
- 8 Safety, Risk, Reliability and Quality,
- 6 Computer Networks and Communications,
- 6 Social Sciences (miscellaneous) és
- 6 folyóiratnál Law

Scopus szerinti tudományágban érintett.

A következőben felsorolt tudományágak folyóiratainak legalább 2%-át tartalmazza a HTB nemzetközi listája:

- Safety Research (13%, 13 darab folyóirat),
- Emergency Medical Services (11%, 1),
- Political Science and International Relations (5%, 30),
- Safety, Risk, Reliability and Quality (4%, 8),
- Computer Networks and Communications (2%, 6),
- Information Systems and Management (2%, 2) és
- Aerospace Engineering (2%, 2). (4. ábra)

4. ábra.

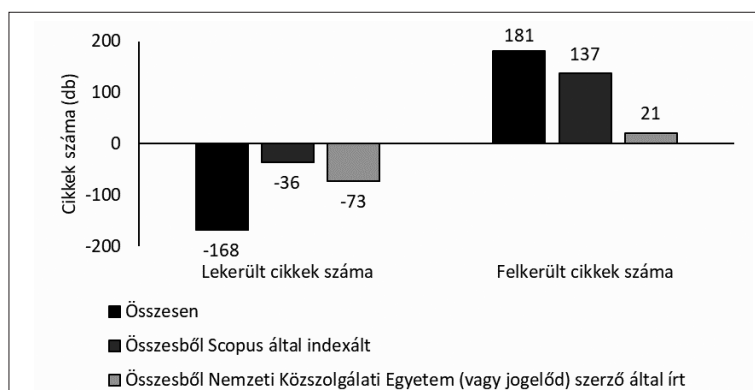
Scopus, 2017-es és 2023-as lista kapcsolata a 7 leggyakoribb tudományágban

(Forrás: Saját szerkesztés az MTMT és Scimagojr alapján)

Összegzés, javaslatok

A katonai pályán történő tudományos előmenetel áttekintése után megállapíthatjuk, hogy – néhány speciális eltéréstől eltekintve – ezen a területen ugyanazok a szabályok érvényesek, mint bármely más tudományág esetében. Ez azt is jelenti, hogy a tudományos teljesítmény értékelési szabályainak következtében katonai pályán is érinti a tudományos előmenetelt, mivel egy-egy felülvizsgálat után, egyes cikkek felkerülnek, mások viszont lekerülnek a nemzetközi listáról, ami befolyásolja a tudományos teljesítmény értékelését.

Egyes kutatóknál a nemzetközi publikációk száma női fog, másoknál csökkenni a HTB folyóiratlista változása miatt. Az NKE HHK esetében 73 nemzetközi cikk kerül le a teljesítmény-értékelésükből, ugyanakkor 21 cikk kerül fel a listájukra. (5. ábra)

5. ábra.

2017-es folyóiratlista alapján le- és felkerült cikkek száma 2023. májusig

(Forrás: saját szerkesztés)

Könnyen előfordulhat, hogy a kutatók nem fogják érteni, hogy miért csökkent az MTA nemzetközi listás teljesítményeik száma, mivel a közeljövőben már az új lista lesz a mérvadó, amelyre az a jellemző,

- hogy csak 20%-ban tartalmazza a korábbi HTB nemzetközi listát,
- hogy 70%-ban Scopusos folyóiratokat tartalmaz, amely korábban nem volt jellemző erre a tudományágra.

Vizsgálatunk nyomán – a fentiek alapján – olyan javaslatokat igyekszünk megfogalmazni, amelyek hozzájárulhatnak a katonai pályán történő tudományos előmenetel tudatosabb irányításához. (1) Elmondhatjuk, hogy a legfontosabb a SCImago Journal Rank (SJR) rangsor szerinti publikálás tudatosítása, hiszen a legtöbb vizsgálatba bevont bizottság és tudományág rendelkezik a témájuknak megfelelő rangsorral. A SJR megfelelő használata könnyen tervezhetővé teszi a publikálást, teljes stratégiát építhetünk köré. (2) Mivel a változás egyértelműen a nemzetközi tudományos paradigmaváltás folyamataiba illeszkedik, és a nemzetközileg magasan jegyzett közlemények írását várja el, az egyetemek számára prioritássá kell, hogy váljon a motivációs rendszerek kidolgozása. Itt mind a megjelenési költségek (Article Processing

Charges – APC költségek), mind az nyílt hozzáférés (Open Access) megváltására gondolhatunk. Ezek mellett a kutatók és oktatók motiválására is szükséges, akár külön jutalmazási rendszer bevezetésével. (3) Fontos a kutatók motivációjának erősítése a felső kvartilisbe tartozó lapokban való publikálásra. E tekintetben a SJR-rangsorban jegyzett lapok magasabb pontozását javasoljuk, a társszerzőségért való kisebb mértékű pontlevonást (kiemelve az első-, az utolsó és a levelező szerző szerepét), valamint a nemzetközi folyóiratlista minőségi (A, B, C és D) kategóriáinak átalakítását úgy, hogy azok egyezzenek a Q1, Q2, Q3 és Q4 kvartilisekkel. (4) Végül a tudományos pályán előre lépni kívánók számára azt javasoljuk, hogy mindenképpen Q-s nemzetközi folyóiratokba publikáljanak, mert a jelenlegi tendenciákat figyelembe véve így biztosítható, hogy egy újabb nemzetközi lista felülvizsgálata esetén is megmarad a tudományos teljesítményük értéke.

Köszönetnyilvánítás

A szerzők köszönetüket fejezik ki dr. Krajnc Zoltán ezredes úrnak, dr. Krizbai János ny. ezredes úrnak és dr. Szászi Gábor ezredes úrnak, akik a katonai tudományos pálya áttekintését gyakorlati információkkal támogatták. A tanulmány a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hálózattudományi Kutatóműhely támogatásával készült.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztályának a doktori eljárásra vonatkozó követelményei, Az osztály által elfogadott folyóiratlisták (2023. június 1-től), <https://mta.hu/doktori-tanacs/a-ix-osztaly-doktori-kovetelmenyrendszer-105380>
- Druzsin József 2020. *A katonai logisztika szakfolyóiratainak áttekintése és fejlődési lehetőségei*. Budapest, Magyarország, Magyar Elektronikus Könyvtár (2018), 112 p. <https://mek.oszk.hu/20400/20406/20406.pdf>
- Fletcher Clive 2001. Performance Appraisal and Management: The Developing Research Agenda. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 74, 4, 473–487. <https://doi.org/10.1348/096317901167488>
- Gőcze István 2015. A hadtudomány részterületeinek empirikus vizsgálata – 2. rész
A mértékadó hadtudományi folyóiratok elemzése és értékelése. *Hadtudomány*, 25 (3–4): 21–35.
- Gőcze István 2016. A mértékadó hazai hadtudományi folyóiratok diszciplináris impaktfaktorának meghatározása. *Hadtudományi Szemle*, 9 (2):
- Pohl Árpád; Jobbágy Zoltán 2020. A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar tudományos és nemzetközi tevékenysége: 2017–2019. *Hadtudomány*, 2020 E-szám <https://doi.org/10.17047/Hadtud.2020.30.E.80>
- Sasvári Péter, Nemeslaki András 2017. Tudományos folyóiratok méltányos rangsorolása az MTA Gazdasági és Jogi Osztályában. *Magyar Tudomány*, 2017/1. Elérhető: <http://www.matud.iif.hu/2017/01/12.htm>
- Sasvári Péter 2022. Társadalomtudománnyal foglalkozó MTA doktorok empirikus vizsgálata. *Államtudományi Hírlévlél*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.29124.30087>
- Sasvári Péter; Bakacsi Gyula; Urbanovics Anna 2021. Az Egyetemi előmenetel és a publikációs teljesítmény kapcsolata. *Magyar Tudomány* 182 (6): 806–822. <https://doi.org/10.1556/2065.182.2021.6.8>
- Sasvári Péter 2022. A Lengyel Oktatási- és Tudományos Minisztérium folyóiratértékelési rendszere és az MTA IX. Osztályának nemzetközi listája. *Közigazgatás Tudomány*, 2 (1): 140–157. <https://doi.org/10.54200/kt.v2i1.37>
- Sasvári Péter; Várföldi Krisztián 2022b. Az MTA IX. Osztály folyóiratpontozási rendszerének empirikus vizsgálata 2020-as és 2021-es adatok alapján. *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 69 (7): 319–333. <https://doi.org/10.3311/tmt.13179>
- Tien, Flora F. 2008. What Kind of Faculty Are Motivated to Perform Research by the Desire for Promotion? *Higher Education*, 55, 17–32. <https://doi.org/10.1007/s10734-006-9033-5>

Melléklet

7. táblázat.

Scopus, 2017-es és 2023-as lista kapcsolata, átfedése a tudományágakkal

(Forrás: Saját szerkesztés az MTMT és Scimagojr alapján.)

Sor- szám	Folyóirat neve	2023-as lista tudományági érintettsége (db folyóirat)	2017-es lista tudományági érintettsége (db folyóirat)	2023-as lista tudományági érintettsége teljes lista arányában (%)	2017-es lista tudományági érintettsége teljes lista arányában (%)	Összes folyó- iratok száma 2022-ben
1	Safety Research	13	3	13%	3%	100
2	Emergency Medical Services	1	0	11%	0%	9
3	Political Science and International Relations	30	8	5%	1%	588
4	Safety, Risk, Reliability and Quality	8	0	4%	0%	178
5	Computer Networks and Communications	6	0	2%	0%	346
6	Information Systems and Management	2	0	2%	0%	127
7	Aerospace Engineering	2	1	2%	1%	129
8	Virology	1	0	1%	0%	73
9	Software	5	0	1%	0%	372
10	Hardware and Architecture	2	0	1%	0%	157
11	Management Science and Operations Research	2	0	1%	0%	186
12	Emergency Medicine	1	0	1%	0%	102
13	Global and Planetary Change	1	0	1%	0%	102
14	Automotive Engineering	1	1	1%	1%	105
15	Pharmacology, Toxicology and Pharmaceutics (miscellaneous)	1	0	1%	0%	107
16	Social Sciences (miscellaneous)	6	2	1%	0%	677
17	History	13	3	1%	0%	1468
18	Information Systems	3	0	1%	0%	361
19	Sociology and Political Science	11	8	1%	1%	1329

Sor- szám	Folyóirat neve	2023-as lista tudományági érintettsége (db folyóirat)	2017-es lista tudományági érintettsége (db folyóirat)	2023-as lista tudományági érintettsége teljes lista arányában (%)	2017-es lista tudományági érintettsége teljes lista arányában (%)	Összes folyó- iratok száma 2022-ben
20	Management Information Systems	1	0	1%	0%	121
21	Law	6	2	1%	0%	841
22	Experimental and Cognitive Psychology	1	0	1%	0%	153
23	Civil and Structural Engineering	2	1	1%	0%	314
24	Mechanical Engineering	3	2	1%	0%	576
25	Geography, Planning and Development	4	1	1%	0%	770
26	Veterinary (miscellaneous)	1	0	0%	0%	210
27	Organizational Behavior and Human Resource Management	1	1	0%	0%	219
28	Applied Psychology	1	1	0%	0%	249
29	Control and Systems Engineering	1	1	0%	0%	253
30	Biomedical Engineering	1	1	0%	0%	261
31	Pharmacology (medical)	1	0	0%	0%	265
32	Psychology (miscellaneous)	1	0	0%	0%	282
33	Development	1	1	0%	0%	285
34	Physics and Astronomy (miscellaneous)	1	1	0%	0%	293
35	Social Psychology	1	0	0%	0%	297
36	Computer Science (miscellaneous)	1	0	0%	0%	302
37	Archeology	1	0	0%	0%	303
38	Chemical Engineering (miscellaneous)	1	1	0%	0%	303
39	Public Health, Environmental and Occupational Health	2	1	0%	0%	608
40	Pharmacology	1	0	0%	0%	316
41	Infectious Diseases	1	0	0%	0%	320

Sor- szám	Folyóirat neve	2023-as lista tudományági érintettsége (db folyóirat)	2017-es lista tudományági érintettsége (db folyóirat)	2023-as lista tudományági érintettsége teljes lista arányában (%)	2017-es lista tudományági érintettsége teljes lista arányában (%)	Összes folyó- iratok száma 2022-ben
42	Archeology (arts and humanities)	1	0	0%	0%	344
43	Environmental Science (miscellaneous)	1	0	0%	0%	358
44	Management, Monitoring, Policy and Law	1	0	0%	0%	368
45	Computer Science Applications	2	1	0%	0%	753
46	Engineering (miscellaneous)	1	0	0%	0%	410
47	Business and International Management	1	1	0%	0%	416
48	Strategy and Management	1	1	0%	0%	469
49	Arts and Humanities (miscellaneous)	1	0	0%	0%	541
50	Cultural Studies	2	1	0%	0%	1134
51	Electrical and Electronic Engineering	1	1	0%	0%	658
52	Philosophy	1	0	0%	0%	697
53	Economics and Econometrics	1	0	0%	0%	703
54	Medicine (miscellaneous)	3	1	0%	0%	2495
55	Education	1	0	0%	0%	1421